

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра української філології та славістики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна українська літературна мова

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Туристичне обслуговування
Форма здобуття освіти	денна
Статус дисципліни	нормативна
Мова викладання	українська
Семестр	I
Обсяг дисципліни	кредити – 3 загальний обсяг годин – 90 аудиторна робота – 30 год., у т. ч.: <ul style="list-style-type: none">- лекції – 8 год.,- семінарські заняття – 22 год.,- самостійна робота – 60 год.
Форма контролю	залік
Пререквізити	загальні знання з української мови. Здобувачі вищої освіти повинні вміти оперувати понятійно-категоріальним апаратом, виділяти релевантну інформацію, робити висновки; володіти елементарними навичками роботи з літературними джерелами, пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення інформації.
Постреквізити	знання, отримані у процесі вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова», можуть бути використані під час вивчення мовознавчих дисциплін, зокрема таких, як: «Практичний курс української мови», «Ділова українська мова», «Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство» та ін.
Викладач	ПАШИНСЬКА Людмила Михайлівна, кандидат філологічних наук, доцент
Контактна інформація	e-mail: liudmyla.pashynska@knlu.edu.ua
Дні занять	згідно розкладу занять
Консультації	згідно графіку консультацій

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни – поглибити знання студентів із сучасної української літературної мови, сформувати в них погляд на мову як на системно-структурне явище, допомогти їм глибше оволодіти мовними

формами, активізувати їхнє вміння спілкуватися українською мовою в різних соціокомунікативних ситуаціях.

Предметом вивчення курсу є сучасна українська літературна мова.

Основними завданнями вивчення дисципліни є удосконалення знань, умінь та навичок із фонетики, графіки і орфографії, орфоєпії, морфеміки, словотвору, морфології, а також формування мовно-ціннісних орієнтацій студентів, у яких українська мова посідала б визначальне місце.

ЦІЛІ НАВЧАННЯ

Засвоєння навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова» передбачає формування таких компетентностей: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; навички використання інформаційних та комунікаційних технологій; вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; навички міжособистісної взаємодії; здатність працювати в команді та автономно; здатність зосереджуватися на результатах при виконанні завдань та вміння їх презентувати; здатність використовувати професійну термінологію, оперувати туристичною інформацією, вести дискусію та передавати власну думку в усній і письмовій формах. Також вивчення дисципліни має на меті формування фахових компетентностей: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал; здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації.

Навчальна дисципліна «Сучасна українська літературна мова» розрахована на фахове ознайомлення студентів із теоретичними і практичними аспектами структури української мови на сучасному етапі її функціонування та формування у студентів фахових компетентностей володіння сучасними орфографічними, орфоєпічними, графічними, лексичними, фразеологічними, пунктуаційними нормами, набуття практичних навичок використання тих чи тих виражальних засобів відповідно до сучасних норм, подолання недосконалого білінгвізму студентів, а також набуття вміння вільного спілкування в різних соціокомунікативних сферах.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Під час вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова» здобувачі вищої освіти мають відвідувати лекційні та семінарські заняття,

вчасно виконувати всі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Відпрацювання занять, пропущених через поважні причини, відбувається під час консультацій. У разі здачі завдань (практичні роботи, індивідуальні завдання) після встановленого строку, кількість балів за їх виконання зменшується (з мах 5 б. ставиться лише 4).

Під час виконання завдань здобувачі повинні обов'язково дотримуватися принципів академічної доброчесності, а саме: самостійно виконувати всі види завдань та форми контролю; посилатися на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про використані методики досліджень і джерела інформації, результати власної навчальної діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема 1. Фонетика, графіка, орфоенія, орфографія сучасної української літературної мови. Предмет фонетики і фонології. Фонетичне членування мовного потоку. Сегментні та суперсегментні одиниці. Фонологічна система сучасної української мови. Поняття фонем. Звук мовлення і фонема. Варіанти фонем. Диференційні ознаки фонем. Фонетична і фонематична транскрипції. Система голосних і приголосних фонем сучасної української мови. Класифікація голосних і приголосних. Звукові зміни в системі приголосних. Асиміляція, її типи. Дисиміляція. Чергування голосних і приголосних. Подвоєння та подовження приголосних. Поняття графіки. Принципи української графіки. Предмет орфоенії. Основні риси української літературної вимови. Правопис м'якого знака. Вживання апострофа. Поняття орфографії. Принципи українського правопису. Основні орфограми сучасної української мови.

Тема 2. Морфеміка і словотвір. Предмет морфеміки. Одиниці морфеміки. Поняття морфемної будови слова. Принципи морфемного аналізу слова. Словотвірне значення. Словотвірний тип. Морфологічні і неморфологічні способи словотворення, їхні ознаки. Принципи словотвірного аналізу слова.

Тема 3. Лексикологія. Лексикографія. Слово в лексико-семантичній системі мови. Лексичне значення слова. Багатозначність слів. Омонімія. Синонімія. Антонімія. Паронімія. Лексика української мови з погляду активного і пасивного вживання. Загальнонавчана лексика. Термінологічна і професійна лексика. Діалектна лексика. Неологізми. Лексикографія. Типи словників.

Тема 4. Фразеологія. Предмет фразеології. Класифікація фразеологізмів. Джерела фразеології.

Тема 5. Іменні частини мови (іменник, прикметник, числівник, займенник). Предмет морфології. Поняття морфем. Частини мови і принципи їх класифікації: познозначні та неповнозначні (службові) частини мови. Загальна характеристика іменника як частини мови. Лексико-

граматичні розряди іменника. Власні і загальні, конкретні і абстрактні, матеріально-речовинні іменники. Граматичні категорії іменника. Рід. Число. Відмінок. Поділ іменників на відміни. Невідмінювані іменники. Значеннево-граматичні розряди прикметників. Поділ прикметників на групи. Особливості відмінювання прикметників. Характеристика числівника як частини мови. Розряди числівників. Сполучуваність числівників з іменниками. Особливості відмінювання числівників. Займенник як частина мови. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників. Числівникові і прислівникові займенники.

Тема 6. Дієслово. Незмінювані частини мови (прислівник, службові частини мови, вигук). Морфологічні категорії дієслова. Категорія виду, способу, часу, особи, числа і роду. Зворотні дієслова. Словозміна дієслів. Інфінітив. Класи дієслів. Дієприслівник. Дієприкметник. Творення дієприкметників. Характеристика прислівника як частини мови. Розряди та ступені порівняння прислівників. Характеристика службових частин мови. Принципи класифікації прийменників. Семантичні типи прийменників. Поняття про сполучник. Поділ сполучників за структурою та способом уживання. Синтаксичні функції сполучників. Поняття про частки як частину мови. Структурні та функціональні різновиди часток. Вигуки як частини мови. Розряди вигуків. Інтер'єктивація.

Тема 7. Просте речення. Пунктуація простого речення. Поняття синтаксичної одиниці: словосполучення, речення. Типи словосполучень за семантико-синтаксичними відношеннями. Поняття речення, ознаки речення. Внутрішньосинтаксична структура речення. Поняття члена речення. Підмет і присудок як головні члени речення. Особливості реалізації підмета. Присудок як граматична категорія. Морфологічні та семантичні вияви присудка. Поняття про другорядні члени речення. Граматичні категорії другорядних членів речення. Просте ускладнене речення. Однорідні члени речення. Звертання. Вставні та вставлені конструкції. Відокремлені члени речення. Уточнювальні члени речення.

Тема 8. Складне речення. Пунктуація складного речення. Поняття про складне речення. Граматичне значення складного речення. Граматична форма складного речення. Основні різновиди складного речення. Складносурядне, складнопідрядне, безсполучникове складне речення. Різновиди складних синоаксичних конструкцій. Період. Пряма і непряма мова. Засоби передачі чужого мовлення. Поняття про пунктуацію. Основні принципи української пунктуації.

ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Передбачені лекційні та семінарські заняття, виконання самостійної роботи та її захист. Форма підсумкового контролю – залік.

Під час навчання використовуються пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький діалогово-комунікаційний методи та метод проблемного викладу матеріалу. Семінарські заняття передбачають усне опитування, виконання письмових практичних завдань, захист індивідуальних завдань (презентацій). Самостійна робота включає у себе вивчення теоретичних питань, що стосуються тем лекційних занять за рекомендованою літературою, виконання індивідуальних завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу. Однією з умов виконання індивідуальних завдань є дотримання принципів академічної доброчесності.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Система модульно-рейтингового контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти має таку структуру:

№ з/п	Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності студента	Максимальна кількість балів
1.	Передбачений підсумковий контроль – залік	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота студента 2. Модульна контрольна робота (МКР)	50 50

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності здобувача (аудиторна робота та самостійна робота) здійснюється в національній 4-бальній шкалі – «відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських та практичних занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи

Аудиторна робота студентів включає семінарські та/або практичні заняття.

- «5» студент демонструє вільне володіння матеріалом теми семінару; вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела; вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міжтематичні та міжпредметні зв'язки.
- «4» студент демонструє задовільне володіння матеріалом теми семінару; відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення

- першоджерел; допускає несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначені понять та категорій і т.і.
- «3» студент частково володіє матеріалом теми семінару; формулюючи відповідь на питання, репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначені понять та категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання;
- «2» студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; допускає багато суттєвих помилок у визначені понять та категорій і т.і.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Позааудиторна самостійна робота студентів включає виконання завдань, які пропонуються викладачем.

- «5» робота виконана правильно і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.
- «4» робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.
- «3» робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань.
- «2» виконана робота не відповідає вимогам, які вказані вище як критерії для виставлення позитивної оцінки.

Рейтинговий бал за роботу протягом семестру обчислюється шляхом помноження середнього арифметичного оцінок за аудиторну та самостійну роботу студента (середнє арифметичне округлюється до десятої частки) на 10*.

У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до десятої частки. Цю оцінку викладач трансформує в **рейтинговий бал за роботу протягом семестру** шляхом помноження на 10¹. Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити 50.

2 - рубіжний контроль.

¹Наприклад, протягом семестру студент отримав за аудиторну та самостійну роботу такі оцінки: «5», «3», «5», «4», «5», «4». Середня арифметична оцінка становить 4,33, з округленням до десятої частки – 4,3. Отриману оцінку множимо на коефіцієнт 10 : 4,3 x 10 = 43. Це число є рейтинговим балом студента за роботу протягом семестру.

Модульна контрольна робота (МКР) є складником семестрового рейтингу. Вона оцінюється в 4-бальній системі («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»)). Ці оцінки трансформуються в **рейтинговий бал за МКР** у такий спосіб:

- «відмінно» – 50 балів;
- «добре» – 40 балів;
- «задовільно» – 30 балів;
- «незадовільно» – 20 балів;
- нез'явлення на МКР – 0 балів.**

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за роботу протягом семестру і рейтингового бала за МКР.

3- підсумкове оцінювання (залік).

8.2. Організація оцінювання (обов'язково навести порядок організації передбачених робочою програмою навчальної дисципліни форм оцінювання із зазначенням орієнтованого графіка оцінювання): по завершенню I семестру першого курсу бакалаврату з дисципліни «Сучасна українська літературна мова» проводиться залік.

8.3. Шкала відповідності оцінок

Відмінно	A	90-100	ЗАРАХОВАНО
Добре	B	82-89	
	C	75-81	
Задовільно	D	66-74	
	E	60-65	
Незадовільно	FX	0-59	НЕ ЗАРАХОВАНО

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна (базова):

1. Авраменко О.М. Було - стало: зміни в правописі. – К.: Даринка, 2019. – 40 с.
2. Блажко М., Омельчук С. Правописний практикум з української мови. Норми нової редакції «Українського правопису». – К.: Грамота, 2020. – 224 с.
3. Бодик О., Рудакова Т. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. – К., 2019. – 416 с.
4. Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Кричещ О.М. Фахова українська мова. – К., 2019. – 272 с.

5. Городенська К.Г. Українське слово у вимірах сьогодення / Ін-т укр. мови НАН України. – К.: КММ, 2014. – 124 с.
6. Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. – 524 с.
7. Пашинська Л.М. Сучасна українська мова. Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів. – Ч. 1. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – 284 с.
8. Пашинська Л.М. Сучасна українська мова. Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів. – Ч. 2. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. – 248 с.
9. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, Н. І. Тоцька [та ін.]. / За ред. А. П. Грищенка. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
10. Сучасна українська літературна мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.]. / За ред. О. Д. Пономарева. – К. : Либідь, 2005. – 488 с.
11. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко [та ін.]. – К. : Знання, 2013. – 340 с.
12. Сучасна українська літературна мова: підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас [та ін.]. / Заред. М. Я. Плющ. – К. : Вища шк., 2005. – 430 с.
13. Сучасна українська літературна мова: У 5-ти кн. / За заг. ред. І. К. Білодіда – К.: Наук. думка, 1973. – Кн. 4: Лексика і фразеологія. – 440 с.
14. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посібн. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : Академія, 2006. – 368 с.
15. Український правопис. – К.: Наукова думка, 2019. – 392 с.
16. Хворостяний І. Українська мова. Лайфхаки. – К., 2020. – 288 с.
17. Школа Г.М. Сучасна українська літературна мова: навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів. – К. : КНЛУ, 2021. – 130 с.
18. Ющук І. П. Українська мова : посібн. для студентів вишів / І. П. Ющук. – К. : Вища школа, 2004. – 623 с.

Додаткова:

1. Бевзенко С.П. Українська діалектологія / С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 1980. – 245 с.
2. *Дубічинський В. В.* Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології / В. В. Дубічинський. – Харків, 2004. – 143 с.

3. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія (на матеріалі перекладів творів української літератури англійською мовою) / Р. П. Зорівчак. – Л. : Вид-во Львів. ун-ту, 1989. – 216 с.
4. Колоїз Ж. В. *До питання про диференціацію основних понять неології* / Ж. В. Колоїз // Вісник Запорізького ун-ту : Філологічні науки. – Запоріжжя, 2002. – № 3. – С. 78–83.
5. Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація : монографія / Ж.В. Колоїз. – К. : Акцент, 2007. – 311 с.
6. Лисиченко Л. А. *Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова* / Л. А. Лисиченко. – Харків : Харк. ун-т, 1977. – 114 с.
7. Москаленко А. А. *Нарис історії української лексикографії* / А. А. Москаленко. – К., 1961. – 265 с.
8. Скрипник Л. Г. *Фразеологія української мови* / Л. Г. Скрипник. – К. : Наук.думка, 1973. – 280 с.
9. Тараненко О. О. *Новий словник української мови (концепція і принципи укладання словника)* / О. О. Тараненко – К. : [б.в.], Кам'янець-Подільський: [б.в.], 1996. – 172 с.
10. Ужченко В. Д. *Фразеологія сучасної української мови : навч. посібник* / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Знання, 2007. – 494 с.
11. *Українська мова : енциклопедія* / [редкол.: В. М. Русанівський, О. О.Тараненко]. – К. : Укр. енциклопедія, 2000, 752 с.
12. Ющук І. П. *Лексика української мови : навч. посіб.* / І. П. Ющук. – К.: КМУ, 2002. – 130 с.

11. Додаткові ресурси:

1. Ділова українська мова. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1973042038349/dokumentoznavstvo/dilova_ukrayinska_mova
2. Капелюшний А. *Практична стилістика української мови*. – Львів, 2001. – Режим доступу: http://shron.chtyvo.org.ua/Kapeliushnyi_Anatolii/Praktychna_stylistyka_ukrainskoi_movy.pdf.
3. Лінгвістичний портал з української мови. – Режим доступу: <http://mova.info>.
4. Мовознавство. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/>
5. Підручник. Сучасна українська літературна мова (Шевчук С.) – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072040522/dokumentoznavstvo/suchasna_ukrayinska_literaturna_mova_-_shevchuk_sv
6. Світ слова: фонетика. – Режим доступу: <http://svitslova.com/mova/fonetyka-grafyka.html>
7. Стилiстика української мови. – Режим доступу: <http://oldukrajnistika.upol.cz/Docs/Stylistyka.htm>
8. Українська мова. – Режим доступу: <http://www.linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/imen/vlad.htm>
9. Українська мова: Енциклопедія. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/>

10. Український лінгвістичний портал: «Словники України» on-line. – Режим доступу: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
11. Уроки державної мови. – Режим доступу: <http://mova.kreschatic.kiev.ua/index.html>.